

A 24. ÓRA

Meseszöttek a falufejlesztés lehetőségeiről a székelyföldi tapasztalatok tükrében

A Nyim-Csapat II. beszámolója a 3. tematikus év 2. félévének tapasztalatairól

“...akik kimozdultak régebben is az állandóból, s elmentek és elkezdtek valamit, mint a peregrinusok, hogy elmentek egyetemre, s visszajöttek, ebből a másságból tudtak valami újat teremteni. Mint Balassi, aki járta a világot, s minden közösségben valami szinkretista módon összenőve, neki összejött. Vagy előtte a trubadúrok, akik szintugyanígy járták össze a fél világot és nekik jött össze. Vagy az építők között a páholyok, akik mentek és helyszínről-helyszínre mentek, s ebből kovácsolódott a tudás.

Nincs ebben valami dolog, hogy a helyhez kötöttségben mindig valami másfajta marad. Mindig kérdés volt számomra: egyhelyben kell-e ülni - ahogy a sivatagban elvesződünk, s egyhelyben ülünk, s várunk -, vagy jobb menni?”

(Macalik Arnold, Kolozsvár)

KOLOZSVÁR

ÉNLAKA

HOMORÓDFÜRDŐ

CSÍKSZEREDA

SZÉKELYUDVARHELY

KÁSZONALTÍZ

Jobb menni...
A székely tanulmányút számunkra

- **utazás:** térbeli eltávolodás a saját környezetünktől
- **tükör:** az itthoni helyzet újraértékelésére
- **ismétlés:** a fontos kérdések felelevenítése
- **nagyító:** a lényegi problémák felismerése
- **tanulás:** vándordiákként, személyes találkozásokból, élőszóban zajló beszélgetésekből, mestereinkkel

mesehallgatás - mesemondás: történeteink összefonódása

Székelyföldi tanulmányút

1. A székelyföldi és a magyar helyzetkép összevetése

2. A fejekben levő különbség

2.1. A falusi ember gondolatai a jövőjéről

- Nyim
- Énlaka
- tanulságok

2.2. A városi értelmiség gondolatai a jövőjéről

- Ökofalusok
- Macalik Arnold
- tanulságok

2.3. A döntéshozók és építészek felelős magatartása a falu jövőjéért

- Hargita megyei faluképvédelmi stratégia
- támogatottság hiánya Magyarországon
- tanulságok

2.4. A városból faluba kiköltözött értelmiség felelős magatartása a falu jövőjéért

- T. Kovács Áron
- Ökofalucsíra - találkozók eredményei

3. Akcióterv, célok a félév végéig

Az előadás váza

"A székely falvak a 24. órában vannak."

(Településkép-védelmi projekt a Pogány-havas Kistérségben film)

Az úti tapasztalatok alapján azonban a székely "vidéken" sokkal jelenvalóbb a hagyományos kulturális örökség léte.

A lebomlási folyamat igen lassú, még csak kezdeti stádiumban van, jelentős mértékű az értékek átmentődése.

A falu és objektumai identitásképző eszközök - még komoly erő, de féltő, hogy ez a hatás elmúlófélben van.

A magyar falvakat tekintve azt látjuk, hogy a hagyományos kulturális örökség jelenléte, az építészeti örökség élő használata csak nyomokban maradt fenn.

A lebomlási folyamat útján jóval előrébb járunk, annak vége felé közeledve.

Igazi identitásképző erővel csak a városok rendelkeznek, s a falu egyre több elemet vesz át a médiában is ideálisnak feltűántetett létformából.

A magyar falvak a 25. órában vannak.

A székelyföldi és a magyar helyzetkép összevetése

1. A székelyföldi és a magyar helyzetkép összevetése

2. A fejekben levő különbség

2.1. A falusi ember gondolatai a jövőjéről

- Nyim
- Énlaka
- tanulságok

2.2. A városi értelmiség gondolatai a jövőjéről

- Ökofalusok
- Macalik Arnold
- tanulságok

2.3. A döntéshozók és építészek felelős magatartása a falu jövőjéért

- Hargita megyei faluképvédelmi stratégia
- támogatottság hiánya Magyarországon
- tanulságok

2.4. A városból faluba kiköltözött értelmiség felelős magatartása a falu jövőjéért

- T. Kovács Áron
- Ökofalucsíra - találkozók eredményei

3. Akcióterv, célok a félév végéig

Az előadás váza

“Stoppoltam. Sokat stoppoltam. Egyszer jöttem hazafelé Marosvásárhelyről, s megállt egy barátom - dél felől, éppen ő szemelt ki -, aki lantot épít. Esztergályos volt, és aztán eszébe jutott, hogy építsen egy lantot. S elég jól sikerült, s meglátta valami londoni Hopkinsos, jaj de jó, mégegyet, s kettőt, ötöt, lantépítő lett. Beszálltam az autóba, rámnézett, s az első kérdése az volt: **Hogy vagy? Milyen a jövőképed?**”

Macalik Arnold, Kolozsvár

Nyim, 10 év múlva:

"Vállalkozások fejlődése, jólét, boldog emberek."

"Sokkal nagyobb önállóság. Túristaparadicsom (szellemi)."

"Új utca nyílik. Az emberek biztonságban érzik magukat, lesz egyfajta gazdasági jólét a családokban. Új munkahelyek lesznek"

"Szeretném, ha megjelenésében nem változna sokat a falu... jó lenne, ha egyesülni tudna a régi érték az újdonságokkal."

A fejekben lévő különbség

- A falusi ember gondolata a jövőjéről

"Most is azt mondom, hogy merjünk kicsik lenni, mert már hiába mondjuk, hogy merjünk nagyok lenni, mi nem leszünk itt. Csak hogy merjünk kicsik lenni és erősek, s maradjunk meg annak, amivé születtünk, s akkor aztán az őseinknek eleget tettünk."

Kocs Ilona, Énlaka, falumúzeum

A fejekben lévő különbség

- A falusi ember gondolata a jövőjéről

"... hát próbáljuk felpiszkálni a hagyományokat. Most összeállítottuk az asszonyok a fekete székel ruhát, mert ki volt halva, egy darabot, azt télen varricskáltuk az asszonyokkal. Kórust állítottunk össze, csak kicsi-kicsi minikórust, és mindent, hogy ne felejtődjenek el a népdalok, a szokások egy kicsit... És megpróbáljuk élesztgetni a tüzet, de nem lobban lángra, de csak úgyis a parázs hátha-hátha megmarad, s majd egy adott pillanatban majd valaki lángra tudja lobbantani, amely mellett még sokan-sokan fognak tudni melegedni, élvezni annak értékeit.

Talán úgy mondván, a múltunk lehetne a jövőnk valamellyest."

Kocs Ilona, Énlaka, falumúzeum

A fejekben lévő különbség

- A falusi ember gondolata a jövőjéről

A fausi ember elgondolkodik a jövőjéről...

A nyimi esettanulmány tapasztalatai szerint a falusiak határon innen **a külső változást várják**, mely a turizmus fellendülésével, új munkahelyek lehetőségével, a **jólét** beköszöntével majd boldogságot hoz a településre, melynek legnagyobb problémája, hogy "sok a szegény ember".

A székely falvak lakói - márcsak történelmük alakulása miatt is - **önmagukba** vetik a hitüket, s **cselekednek**. Fő problémájuk nem a szegénység, hanem félelem feledéstől, az elmúlástól s az elerőtlenedéstől. Ez ellen a falusi létforma folyamatos életben tartásával, **hagyományaik** tudatos felelevenítésével élénken harcolnak. Felismerték a lebomlás folyamatának jeleit, de tán még épp időben, hogy megállítsák, lelassítsák azt.

A fejekben lévő különbség

- A falusi ember gondolata a jövőjéről

1. A székelyföldi és a magyar helyzetkép összevetése

2. A fejekben levő különbség

2.1. A falusi ember gondolatai a jövőjéről

- Nyim
- Énlaka
- tanulságok

2.2. A városi értelmiség gondolatai a jövőjéről

- **Ökofalusok**
- **Macalik Arnold**
- **tanulságok**

2.3. A döntéshozók és építészek felelős magatartása a falu jövőjéért

- Hargita megyei faluképvédelmi stratégia
- támogatottság hiánya Magyarországon
- tanulságok

2.4. A városból faluba kiköltözött értelmiség felelős magatartása a falu jövőjéért

- T. Kovács Áron
- Ökofalucsíra - találkozók eredményei

3. Akcióterv, célok a félév végéig

Az előadás váza

"Szeretnék egy olyan falusi közösségben élni, ahol megvannak az élhető keretek, de nem túl sok a szabály, mégsincs káosz, jól működnek a dolgok."

"Központban egy szép kerek közösségi ház, ami vendégházként is funkcionál. A szélrózsa minden irányában, de a közelében, családi és társasházak földben, földön egyaránt. Távolabb egy-egy magányos kicsi lakó és gazdasági épület. Körben állatok legelnek." (Ökofalucsíra közösség)

A fejekben lévő különbség

- A városi értelmiség gondolata a jövőjéről

"A mai embernek a meséje a más. Az építészetben is, amiben felnőttem, az olyan volt, hogy egymás mellett 40 darab teljesen egyforma ház, teljesen ugyanaz a képlet, s mesés másság mindegyiken. De nincsen centiben sem különbség közöttük.

...Olyan párkány, olyan szaruzatok Karcfalván, van 200, de a sablon nem cserélődik: nem adták meg, az mintha az övék lett volna. Nem találtam egyformát.

...És hát közben minden ház egyforma: az emberek ezt keresték, ezt elfogadták. Nem akart egyik sem deviáns lenni. Ma pedig ha azt mondaná valaki, legyen ugyanolyan házad, mint a szomszédé, hát ilyen nem létezik... **pedig egyformák is vagyunk.**"

A fejekben lévő különbség

- A városi értelmiség gondolatai a jövőjéről

A városi értelmiség is elgondolkodik a jövőjéről...

Az ökofalus esettanulmány alapján azt látjuk, hogy a városi létforma problémáit felismerő de már több generáció óta a városban élő értelmiségi réteg érdeklődése kivezető út után kutatva gyakran a falu felé fordul vissza. Azonban a falusi életformát soha meg nem tapasztalt, annak mélyebb rendjét már át nem látó lelkes társaságok tagjai az esetek többségében teljesen fals, **naív képet hordoznak magukban**. Korunk önmegvalósítást, **egyéni érdekek** előtérbe helyezését sulykoló szelleme kerekedik felül a közösségi lét régi szabályain. Mindez az építészet síkján a sokféleség, rendezetlenség jól látható jeleivel mutatkozik meg.

A székelyföldi történetek azt mutatják, hogy ugyanezek a problémák a határon túl is fellelhetők. Azonban az által, hogy a falvak a városokat kiszolgáló, velük **együttműködő, aktív szerepe** a közelmúltig töretlen volt, a városi értelmiség egy része még **saját tapasztalatokkal**, több szálon kötődik a vidékhez.

A fejekben lévő különbség

- A vidéki értelmiség gondolatai a jövőjéről

1. A székelyföldi és a magyar helyzetkép összevetése

2. A fejekben levő különbség

2.1. A falusi ember gondolatai a jövőjéről

- Nyim
- Énlaka
- tanulságok

2.2. A városi értelmiség gondolatai a jövőjéről

- Ökofalusok
- Macalik Arnold
- tanulságok

2.3. A döntéshozók és építészek felelős magatartása a falu jövőjéért

- Hargita megyei faluképvédelmi stratégia**
- támogatottság hiánya Magyarországon**
- tanulságok**

2.4. A városból faluba kiköltözött értelmiség felelős magatartása a falu jövőjéért

- T. Kovács Áron
- Ökofalucsíra - találkozók eredményei

3. Akcióterv, célok a félév végéig

Az előadás váza

Településkép-védelmi program:

“Ez a mi felismerésünk, hogy még van érték itt a környéken, azt próbáljuk felmutatni. Ezt a szolgálatot kutya kötelességünk etikai alapon építészként elvégezni, mert a leginkább mi vagyunk ennek a látói, mi ránk van ez bízva, az épített örökség, és magasabb szinten, mint egy hivatalnok, kreatív úton ezt próbáljuk tovább menteni, mindaddig, amíg be nem jönnek a normalitás jelei és lehet kreatívan, alkotóan pályázni. Addig ez egy olyan lehetőség, amire maximálisan rá kell hajtsunk és lehet, hogy pont ez a modell az, amiben mi ki tudunk teljesedni. Ez a mi sorsunk most itt.”

A fejekben lévő különbség - A döntéshozók és építészek felelős magatartása a falu jövőjéért

A kulturális stratégia

- a stratégia kidolgozását a megyei önkormányzat támogatja, ebbe illeszkedik be a falukép mentése és tovább alakítása

Program:

- építészeti és telekhasználati felmérés
- a helyi értékek, épített környezet tudatosítása, oktatása, rávezetés az örökség megvédésére
- a település tájvizsgálati tanulmányterve, településszerkezet és tájgazdálkodás felmérése

"...nem csak a házsorról van szó, hanem elrejtett, ma használaton kívüli értékek (pl. patakhasználat) próbáljuk rekonstruálni a régi értékrendet, a mai funkciókkal megközelíteni használatban, tiszteletben, emlékezetben"

A fejekben lévő különbség - A döntéshozók és építészek felelős magatartása a falu jövőjéért

A döntéshozók hozzáállása

- az önkormányzatoknál nincsenek szakemberek, de most már ők mondják, hogy új rendezési terv esetén meg kell nézni, hogy a faluképvédelmi tanulmányban mi volt rögzítve, saját magát motiválja a későbbi döntések szempontjából

Rövid távú következmény

- létrejön az adatbázis – értékek leltára – az utóbbi években számos felmérés készült, amikről semmit nem tudunk
- Szabályozási kézikönyv - belterjes településfejlesztést kell előírni, nem érdek a falvak összenövése (a szalagszerű faluösszenövés eltünteti a vidék jellegzetes ritmusát, stb.)
- Stratégia a Hargita megyei műemlékvédelem számára

"A kulturtájja válás egyik erős, esztétikai, történeti és ökológiai szempontból értékes eleme az **önellátó, kisléptékű egyéni gazdálkodás** nyoma, a keskeny parcellák változatossága. A jelenség fennmaradása érdekében **támogatni kell az ilyen gazdálkodást** a nagy területen történő monokulturás gazdálkodással szemben."

Hosszú távú program

- a stratégia felhasználásra a következőkben

"Az egyszerű regionális, lokális értékeket felmutató nagyon csendes, humánussal telített építészet nyer. Ez ad nekünk esélyt: csupa apróságok tudnak megjelenni, mert igazi, valódi, hiteles az értékorientáltságuk."

A fejekben lévő különbség - A döntéshozók és építészek felelős magatartása a falu jövőjéért

Magyar helyzet

- urbanizációs folyamat: a társadalmi elit messze elkerült a vidéktől, a falvaktól, a falu kikerült a fókuszpontból, a település típus elszakadt a régi jellegű működésétől
- városiasodás - kivetkőzés a hagyományokból
- a politika nem állt a falusi életforma és a hagyományokon alapuló identitás megtartása mögé támogatólag, nem fordít igazi figyelmet a problémák megoldására
- nincsenek hatékony, támogatott programok, melyekben az építész megtalálhatná a helyét

Székelyföld

- a szegénység konzervált + a határhelyzet
- a román döntéshozók általános beállítottsága változott oly módon, hogy támogatják a székely faluképvédelmi program hatékony megvalósulását
- tájhasználat is fel van mérve

Tanulságok

1. kapcsolat a hatóságokkal
2. oktatás – fiatal generációk
3. a beköltözők tájékoztatása: a feltételek és a vidéki életmód jellemvonásainak ismertté tétele
4. a gazdálkodás örökségének feltérképezése

"A fejlesztő személy feladata, hogy a különböző értékrenddel rendelkező csoportok között próbálja meg a közvetítő szerepet betölteni."

A fejekben lévő különbség - A döntéshozók és építészek felelős magatartása a falu jövőjéért

1. A székelyföldi és a magyar helyzetkép összevetése

2. A fejekben levő különbség

2.1. A falusi ember gondolatai a jövőjéről

- Nyim
- Énlaka
- tanulságok

2.2. A városi értelmiség gondolatai a jövőjéről

- Ökofalusok
- Macalik Arnold
- tanulságok

2.3. A döntéshozók és építészek felelős magatartása a falu jövőjéért

- Hargita megyei faluképvédelmi stratégia
- támogatottság hiánya Magyarországon
- tanulságok

2.4. A városból faluba kiköltözött értelmiség felelős magatartása a falu jövőjéért

- **T. Kovács Áron**
- **Ökofalucsíra - találkozók eredményei**

3. Akcióterv, célok a félév végéig

Az előadás váza

“Egyrésztől nagyon sok lakatlan ház van, körülbelül a falu épületállományának egy harmada ilyen. Ezeket úgy lehetne kihasználni nyilván, hogy valaki megveszi, bérbe veszi, felújítja. Lehetőleg **hagyományos módon, megőrzi, s egy új család oda beköltözik.** Tehát nyilván szétszóródik a társaság, jelen esetben 5 faluba. Az a csapat, akikkel leültünk, s érdekeltek abban hogy egy ökofaluban együttműködjünk, különböző helyeken laknak a környéken, s mind jól érzi magát ott: megvette, s éppen azt okkal választotta. Ennek ellenére annyi népi házat, s épületet lebontanak, ha azoknak az anyagát megvesszük és egy új helyen felépítjük, az egy új falurész lesz, ami új szabályok szerint akár **falumúzeumszerűen egy élő helyet tud biztosítani egy új törekvés számára.**”

(T. Kovács Áron, Kászonaltíz)

A fejekben lévő különbség – A városból faluba kiköltözött értelmiség felelős magatartása a falu jövőjéért

"Nyim kapu az ökofalu és a civilizáció között."

A fejekben lévő különbség – A városból faluba kiköltözött értelmiség felelős magatartása a falu jövőjéért

A városból faluba kitelepült értelmiség gondolatai kapcsán

Kovács Áron ökofalu csoportja már eredendően a személyes boldogságukat falun megtalált, **a falusi életbe beleszokott értelmiségiekből áll, akik következő lépésként a tudatos értékörzésért, a kiháló települések hagyományos rendjének életbentartásáért akarnak összefogni.** Tervezett új falujuk a meglevő település struktúrájának folytatásaként, egy ideális múltban elképzelhető konzervált, maximálisan illeszkedő, szigorú szabályokkal definiált **hagyományos állapot életteltelítésének példamutató kísérlete.**

Más út, amelyet az Ökofalucsíra közösség már Nyimben letelepült tagja vázol fel. Számára a meglevő falu egy átmeneti tér, kapcsolat az új falu ellenpontjaként értelmezett "kinti világgal" szemben. A csoport tagjai egyelőre ez elől menekülve, **elhatárolt szigetként teljesen új, szabályok nélküli élettérként tekintenek a leendő ökofalura.**

Eredmény a közelmúltban: április 26-án előadást, közös beszélgetést tartottunk az Ökofalucsíra csoportnak, melynek témája Nyim falu volt. Igyekeztünk részletesen megismertetni velük a meglevő falu építészeti vonatkozásait, értékeit, társadalmi nehézségeit, mindezt szerethetővé és őket is érintő problémává, illetve lehetőségekké tenni. A rendkívül egyöntetű és pozitív személyes visszajelzések meggyőztek minket arról, hogy képesek vagyunk hatni erre a közösségre, - s bár nem mi tervezzük a leendő falut - fontos számukra a véleményünk és útmutatásunk az építészet kapcsán felmerülő, ám társadalmi értékrenddel is szorosan összefüggő kérdésekben.

A fejekben lévő különbség - A városból faluba kiköltözött értelmiség felelős magatartása a falu jövőjéért

Feladatok

1/Székelyföldi utazás kapcsán:

- kiadvány / esetleg interjúkötet on-line publikációja a blogon, illetve nyomtatott publikációja
- előadás Nyimben és az ökofalusoknak az őket érintő tanulságokról
- a Hargita megyei stratégia követendő elemeinek átvétele a saját metodikánkba

2/Nyim:

- Meglevő szabályozási terv kritikája
- Értékkataszter (→ helytörténeti kiállítás), (Tudáskataszter) létrehozása
- Erdélyi testvértelepülést Nyimnek! - Tövissi Zsolt felvetése nyomán

- Szcenáriók kidolgozása problémakörök szerint, térbeli vonatkozásaikkal
Helyi gazdálkodás / Turizmus / Ökofalu ----- idealista / realista / pesszimista jövőképek
- egyeztetése a nyimiekkel és az ökofalusokkal, a végleges szabályozás irányának tisztázásáért

3/ Kapcsolattartás

- Nyim és az Ökofalu folyamatos összekapcsolása
- a leendő ökofalu építészeti képének befolyásolása, a közösség mentalitásának alakítása

————→ mintaprojekt létrehozása, falufejlesztési modell felállítása

————→ betagozódás egy állami szinten támogatott programba

Akcióterv - célok a félév végéig